

Valtion ja maakuntien aluekehittämiskeskustelut

TEEMA 2. Alueellinen resilienssi ja henkinen kriisinkestävyys

Taustamuistio

13.3.2025

1. Taustaa

Henkinen kriisinkestävyys

Turvallisuusympäristö on muuttunut merkittävästi viime vuosien aikana. Kokonaisturvallisuus muodostaa pohjan suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle eli resilienssille, ja henkinen kriisinkestävyys on yksi elintärkeistä toiminnoista kokonaisturvallisuuden toimintamallissa. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista. Kansalaisten luottamuksella viranomaisiin ja poliittisiin päätöksiin on merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnan henkiseen kriisinkestävyyteen sekä kriiseistä selviämiseen ja toipumiseen. Myös kulttuuri tukee henkistä kriisinkestävyyttä.¹

Henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttama kuormitus ja selviytyä niiden vaikutuksista. Henkisen kriisinkestävyyden perusta luodaan normaalioloissa, ja se on keskeisessä asemassa kriisin aikaisen toimintakyvyn ylläpitämisessä. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista. Henkinen kriisinkestävyys ilmenee tahtona toimia yhteiskunnan vakauden, väestön elinmahdollisuuksien, turvallisuuden ja lopulta valtiollisen itsenäisyyden ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa. Henkisen kriisinkestävyyden rakentaminen, vahvistaminen ja ylläpitäminen ovat koko yhteiskunnan läpileikkaavaa ja pitkäjänteistä työtä.²

Yksilöiden hyvinvointi, toimeentulo, terveys ja toimintakyky vaikuttavat yhteiskunnan henkiseen kriisinkestävyyteen. Pitkittyneissä kriiseissä henkisen kriisinkestävyyden merkitys korostuu. Yksilöiden keskinäinen luottamus sekä luottamus viranomaisiin ja yhteiskuntaan ovat henkisen kriisinkestävyyden keskeisiä tekijöitä. Luottamuksen säilymiseen vaikuttavat olennaisesti viranomaisten, järjestöjen ja muiden yhteisöjen teot ja toiminta sekä niitä tukeva viestintä. Yksilöiden

¹ Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista

² <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/>

kriittinen medialukutaito ja digitaalinen osaaminen vahvistavat demokratiaa, yhteiskunnallista osallistumista ja informaatiovaikuttamisen tunnistamista. Median merkitys henkisen kriisinkestävyiden vahvistajana korostuu.

Sivistyspalveluilla luodaan henkisen kriisinkestävyiden edellytykset. Koulutus, kulttuuripalvelut, kulttuuriomaisuuden suojelu, hengellisten yhteisöjen toiminta, nuorisotyö ja -toiminta, liikunnan kansalaistoiminta sekä muu järjestö- ja kansalaistoiminta vahvistavat yksilöiden tietoja ja taitoja toimia muuttuvassa yhteiskunnassa. Samalla ne lisäävät osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Sosiaali- ja terveyspalvelut sekä järjestöt toiminnallaan tukevat väestön kriisinkestävyttä tuottamalla väestölle heidän tarvitsemiaan välttämättömiä palveluja. Häiriötilanteissa ja kriiseissä tarpeet palveluille, neuvonnalle, ohjaukselle ja tiedolle kasvavat. Niihin vastaamalla voidaan turvata väestön kriisinkestävyttä.³

Alueellinen resilienssi

Yhteiskunnallinen ja alueellinen resilienssi ovat moniulotteisia ilmiöitä, joiden perustana on toimijoiden vahva yhteistyö. Yhteiskunnan resilienssiin vaikuttaa muiden muassa vahva, luottamukseen perustuva ja uudistumiskykyinen hallinto, joka pystyy toisaalta moniarvoiseen keskusteluun muun yhteiskunnan ja kansainvälisen yhteisön kanssa sekä läpinäkyvään päätöksentekoon. Tarvitaan myös vahvaa sosiaalista yhteisöllisyyttä, osallisuutta, osallistumista ja luottamusta – kuten yksittäisen organisaationkin kohdalla. Kokonaisinfrastruktuurin toimintakyky ja huoltovarmuus erityisesti energian, vesihuollon, tietoliikenteen, terveyden ja ravinnon osalta ovat elintärkeitä resilienssille. Monipuolinen aluetalous, jossa on erilaisia toimialoja ja erikokoisia yrityksiä, vähentää riippuvuutta yksittäisistä sektoreista ja auttaa lievittämään riskejä. Tätä tukee vahva ja kattava koulutusjärjestelmä: hyvin koulutettu väestö pystyy paremmin sopeutumaan muutoksiin ja hyödyntämään uusia mahdollisuuksia.

Alueellista resilienssiä rakennetaan moniäänisesti hallinnon, yritysten, poliittisten vallanpitäjien, kansalaisyhteiskunnan ja yksilöiden yhteistyöllä. Julkisella sektorilla on merkittävä rooli osallisuutta tukevien ja mahdollisuuksia luovien rakenteiden tuottajana. Yhteisön resilienssiä kasvattavat voimavarat ovat hyvin erilaisia. Vähäisempää huomiota ovat usein saaneet vastavuoroisuuden, naapuruston ja lähiympäristön tehokkuuden ja kansalaisaktiivisuuden merkitys yhteisön elämässä. Sosiaalinen tuki ja koettu hallinto ovat yleensä helpottavia asioita, kun sopeudutaan stressaaviin tilanteisiin. Ihmisten juurettomuus, lisääntynyt muuttoliike ja elinympäristön muutokset eivät enää tue yhteisöllisyyttä ja tapaa lähestyä lähielinympäristöä aiemmin totuttuun tapaan.

Jatkuvasti muuttuvassa ja keskinäisriippuvaisessa toimintaympäristössä kansainväliset ja kansalliset kehityskulut ja muutokset vaikuttavat sotilaallisen varautumisen lisäksi myös muun yhteiskunnan varautumiseen. Turvallisuushkien ennakkovaroitusaika on lyhentynyt, mikä asettaa haasteita eri

³ <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/>

toimijoiden toimintavalmiudelle sekä yhteistyön sujuvuudelle. Kriisit ovat osoittaneet, kuinka haavoittuvaisia yhteiskuntamme voivat olla. Perinteisten uhkamallien lisäksi hybridiuhkat ovat yhä keskeisemmässä roolissa turvallisuusympäristössämme. Nämä uhat voivat ilmetä monin eri tavoin, kuten informaatiovaikuttamisena, taloudellisena painostuksena tai kyberhyökkäyksinä.

On tärkeää, että Suomi kehittää kokonaisturvallisuuttaan ja ennestään vahvaa kansallista varautumista kaikilla yhteiskunnan sektoreilla sekä tiivistää myös kansainvälistä yhteistyötä turvallisuuden varmistamiseksi. On myös tärkeää, että toimijoilla on käytössä ajantasainen tilannekuva ja että pystymme reagoimaan nopeasti muuttuviin uhkiin.

Valtakunnan tason varautumisen ohella varautumisen alueellinen yhteistyö on olennainen osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. On varmistettava, että kaikilla alueilla on riittävät valmiudet vastata erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, koska näiden vaikutukset näkyvät alueilla. Tämä edellyttää yhteistyötä eri viranomaisten, elinkeinoelämän, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä sekä selkeitä toimintamalleja ja vastuuta.

Alueellisen varautumisen on oltava kiinteä osa yhteiskunnan varautumista, jotta voimme turvata yhteiskunnan toiminnan kaikissa olosuhteissa. Hallitusohjelmassa on tunnistettu aluehallinnon uudistamisen tarve vastaamaan paremmin muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään varautumistehtävien aukottomaan toteutumiseen. Alueilla on tarve vahvistaa henkistä ja aineellista kriisinkestävyyttä ja kansalaisten osallistamista kansalaistoiminnan kautta myös varautumiseen. On tärkeää ymmärtää, että varautuminen luo turvallisuuden tunnetta.

Kotitalouksien kykyä toimia kriisitilanteissa on myös kehittävä määrätietoisesti. Kansalaistaidot, mukaan lukien informaatio- ja medialukutaito, on otettava huomioon osana opetusta ja koulutusta. Myös kotitalouksien omatoimisen varautumisen toimintamalleja on kehitettävä lisäämällä koulutusta ja viestintää. Viestinnässä on huolehdittava monikielisyydestä sekä -kanavaisuudesta. Järjestöillä on myös keskeinen rooli varautumisessa ja erilaisten kriisitilanteiden hoitamisessa sekä näiden taitojen kouluttamisessa ja viestinnässä. Viranomaisten selkeä ja oikea-aikainen viestintä kriisitilanteissa on olennaista.⁴

Tiedon jakamisessa tulee huomioida erityiset kohderyhmät ja arjen toimintaympäristöt. Kansalaisten digisyrjäytymisen vähentäminen ja ennaltaehkäiseminen sekä digitaitojen edistäminen vahvistaa väestön resilienssiä sekä valmiuksia ja kyvykkyyttä tunnistaa hybrdivaikuttamista. Alueiden tulee panostaa ennaltaehkäisyyn, jotta alueen toimijoilla on kyky tuottaa yhteistyössä uusia vastauksia jatkuvasti muuttuvaan ja monimuotoiseen ympäristöön. Alueen toimijat tekevät aktiivista yhteistyötä yhdyspinnoissa asukkaiden fyysisen ja henkisen terveyden tukemiseksi. Työpaikoilla tulee olla aktiivisesti käytössä keinoja tukea ihmisten hyvinvointia ja turvallisuutta.

⁴ Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista

Alueellisen resilienssin vahvistaminen edellyttää vahvaa paikallistuntemusta. Maakunnat ja hyvinvointialueet panostavat kriisien ennaltaehkäisyyn ja alueellisen resilienssin vahvistamiseen sekä ehkäisevät alueellista, sosioekonomista ja sivistyksellistä eriarvoistumiskehitystä. Käsitteiden ymmärtämistä ja tietoa tarvitaan työn pohjaksi. Alueen toimijoilla on kyky tuottaa yhteistyössä uusia vastauksia ja reagoitintapoja jatkuvasti muuttuvaan ja monimuotoiseen ympäristöön. Alueen toimijat tekevät aktiivista yhteistyötä yhdyspinnoissa asukkaiden fyysisen ja henkisen terveyden tukemiseksi.

Alueiden keskuskaupungeilla, seutukaupungeilla ja maaseutukunnilla sekä kylillä on erilaisia merkityksiä alueen resilienssille ja sen vahvistamiselle. Esimerkiksi maakuntien reuna-alueiden kunnilla on väestömäärältään huomattavasti suurempi merkitys luonnonvarojen hallinnan ja hyödyntämisen näkökulmista. Kerrannaisvaikutukset näiden kuntien elinvoimasta näkyvät koko maan elintarvikehuollossa ja taloudellisessa huoltovarmuudessa esimerkiksi biotalouden kautta.

Yhteisöt henkisen kriisinkestävyys ja alueellisen resilienssin edistäjänä

Kansalaistoiminnalla on keskeinen rooli erilaisiin yhteiskunnan kriiseihin varautumisessa, kriisistä selviytymisessä sekä alueellisen resilienssin vahvistamisessa. Muutosjoustavat järjestöt luovat liimaa yhteiskuntaan ja turvallisuuteen sekä henkiseen kriisinkestävyyteen. Paikallistuntemus on tärkeää. Kunnissa ja alueilla toimivat hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyötä ja koordinaatiota tukevat rakenteet. Luottamus pääoma ja yhteistyö ovat toiminnan perusta.

On tunnistettava, että myös kansalais- ja vapaaehtoistoiminnalla on erilaisia merkityksiä riippuen siitä, sijoittuuko toiminta kaupunki- tai maaseutualueelle. Maaseutualueilla kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan pohjalta ylläpidetään kriittistä infrastruktuuria (esim. yksityistiet, vesihuolto, laajakaista), pelastuspalveluja (VPK) sekä arjen sujuvuuden ja hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä hyvinvointipalveluja (esim. saattaminen sote-palveluihin ja digituki). Luottamus julkisiin instituutioihin on heikompaa maaseutualueilla sekä matalamman koulutustason ja tulotason kotitalouksissa. Keskeistä on, että myös alueellisesti tunnistetaan alueiden sisäiset erot esimerkiksi toimintaympäristöissä ja -tavoissa. Yhteisöt ja järjestöt ovat aluekehityksessä hyvinvoinnin toimijoita, jotka huomioidaan muutenkin kuin resilienssin osalta.

Erilaisten harrasteyhteisöjen vahvistaminen alueilla tarkoittaa esimerkiksi toimintaedellytysten, kuten tarvittavien tilojen, käytön mahdollistamista tai tuen osoittamista toiminnalle. Asukkaiden kannalta on tärkeää, että heidän aidosti oma toimintansa jatkuu myös kriisi- tai poikkeusoloissa erilaisten viranomaistoimintojen ohessa. Vapaan kansalaistoiminnan toimijat tarvitsevat normaaliaikoinakin yleensä julkishallinnon (yleisimmin kuntien) tukea. Tuen jatkuvuus kriisiaikana voi olla alueellisen henkisen kriisinkestävyys kannalta tärkeä asia.

Kulttuuri ja kulttuurihyvinvointi alueellisen resilienssin ja henkisen kriisinkestävyyden elementtinä

Kulttuuri on yksi keskeisistä huoltovarmuuden ja henkisen kriisinkestävyyden tekijöistä (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia YTS). Huoltovarmuuskeskus on laatinut teemasta oman selvityksen (2024)⁵.

Kulttuuri, kulttuuripalvelut ja kulttuurin sekä taiteen laajalla toimijakentällä tehty työ ovat keskeisiä ihmisten hyvinvoinnin ja henkisen kriisinkestävyyden ylläpitäjiä. Alueellinen vahvuus ja muutoskyvykyys muodostuvat pitkälti asukkaiden ja yhteisöjen henkisestä toimintakyvystä. Yksilöihin ja yhteisöihin suunnattu työ ja sen tukeminen on tärkeää. Kunnilla on lakisääteinen tehtävänä edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Henkisen kriisinkestävyyden näkökulma tuo tähän jo ennestään laajaan tehtäväkokonaisuuteen uuden näkökulman ja lisää sen painoarvoa. Kulttuurin merkitys vaikuttavana peruspalveluna entisestään vahvistuu. Tämä on huomioitava palveluiden kehittämisessä, järjestämisessä ja resurssoinnissa.

Kulttuuri on tutkitusti oleellinen osa ihmisten hyvinvointia. Kulttuurihyvinvointi on vielä uusi teema osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja sosiaali- ja terveyssektorin toimintaa. Kehittämistyö vaatii vahvempaa, resursoitua koordinaatiota ja alueiden välistä yhteistyötä.

Kulttuurihyvinvointipalvelujen integroituminen osaksi palveluita edellyttää muun muassa osaamisen kehittämistä ja toimintaresursseja.

Huomiota teemasta, tunnistettuja muutostarpeita:

- Sekä yhteiskunnallinen ja alueellinen resilienssi että henkinen kriisinkestävyys ovat laaja-alaisia ilmiöitä, jotka koskettavat eri toimijoita. Yhtä vastuutahoa ei voida nimetä. Tarvitaan roolien selkeyttämistä myös alueellisesti.
- Eri toimijoiden välinen vuorovaikutus on keskeistä. Miten vahvistetaan monialaisesti viranomaisten, järjestöjen, elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden yhteistyötä alueellisten ja kansallisten toimijoiden yhteistyössä? Luottamus ja yhteistyö synnyttävät henkistä kriisinkestävyyttä – näiden edistäminen on kaikkien vastuulla. Keiden välistä vuoropuhelua tulee lisätä? Onko tunnistettu/tunnistettavissa aukkopaikkoja?
- Kansalaisille kohdennettuja kokonaisturvallisuusteeman koulutuksia on tarpeen lisätä. Miten julkinen sektori voi edistää koulutus- ja muiden toimijoiden mahdollisuuksia järjestää näitä?
- Tiedonkulun varmistaminen alueellisesti eri toimijoiden kesken sekä alueellisen ja kansallisen tason kesken on erittäin tärkeää ja tämän tulee olla selkeästi johdettua.

⁵Huoltovarmuuskeskuksen raportti kulttuurialan huoltovarmuudesta 2024:

<https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/files/dbdada4d233ec4d50c5d12d651ea9d6e87447470/hvk-kulttuurialan-huoltovarmuus-raportti-20241210.pdf>

Alueellisen resilienssin ja henkisen kriisinkestävyyden edistämisen tukena ovat aineistot:

- <https://sisainturvallisuus.fi/alueelliset-riskiarviot>
- <https://www.suomi.fi/oppaat/varautuminen>
- [72 tuntia](#): viranomaisten ja järjestöjen varautumissuositus kotitalouksille

2. Käsittely alke-keskusteluissa:

Tavoite alke-keskustelulle:

Muodostetaan yhteistä näkemystä valtionhallinnon ja alueiden kesken alueellisen resilienssin ja henkisen kriisinkestävyyden tekeillä olevista ja tarvittavista toimista, sekä miten näitä voidaan tukea aluekehittämisen puitteissa. Mikä on alueellisen turvallisuustyön yhteys valtakunnalliseen turvallisuustyöhön ja paikalliseen toimintaan? Mitä tulee tehdä kansallisesti ja mitä alueellisesti?

3. Mitä jo tehdään? Valtioneuvoston ja maakuntien näkökulmia ja toimia teeman edistämiseksi

Turvallisuuskomitean sihteeristö:

- Turvallisuuskomitean sihteeristö jatkaa 16.1.2025 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyn Yhteiskunnan turvallisuusstrategian jalkauttamista sekä kokonaisturvallisuuden edistämistä. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian päämääränä on tarjota jokaiselle yhteinen viitekehys kokonaisturvallisuuden toteuttamiseksi omista lähtökohdistaan.
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on luettavissa [täällä](#). Strategian koulutusmateriaali löytyy [täältä](#).

Sisäministeriö

- Alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvan kehittämishankkeessa selvitetään ja arvioidaan, miten varautumisen alueellista yhteistyötä, koordinaatiota ja alueellista tilannekuvatoimintaa tulisi uudistaa niin, että se tukisi varautumista sekä häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaa mahdollisimman tehokkaasti. [Hanke päättyy elokuussa 2025](#)
- Sisäministeriö on julkaissut *Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautumisen oppaan* loppuvuodesta 2024: [Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautuminen - Suomi.fi](#) Lisäksi laajassa yhteistyössä on toteutettu [72 tuntia](#): viranomaisten ja järjestöjen varautumissuositus kotitalouksille (<https://72tuntia.fi/>)

Valtiovarainministeriö

- Hallitusohjelman mukaisesti uudistetaan valtion aluehallintoa siten, että
 - perustetaan kymmenen alueellista elinvoimakeskusta, jotka keskittyvät jatkossa alueiden kehittämiseen ja rahoitukseen
 - perustetaan uusi valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto (LVV), johon siirtyvät pääosa nykyisten aluehallintoviranomaisten tehtävistä
- LVV: on muodostetaan *Pelastustoimi- ja varautuminen* -toimiala, jonka vastuulle tulee jäämään ja osin muuttumaan nykyisten aluehallintovirastojen varautumisen ja valmiussuunnittelun sekä niiden edistämiseen liittyvät tehtävät
- Lisäksi LVV-lakiluonnoksessa uutena asiana mainitaan alueelliset valmiustoimikunnat, joita on nyt yksi kussakin AVI:ssa, ja jatkossa ne tultaneen muodostamaan sosiaali- ja terveydenhuollon YT-alueiden mukaisesti (viisi toimikuntaa). Valmiustoimikuntien tehtävä on muun muassa seurata alueellisen varautumisen tilaa sekä edistää yhteisiä valmiustavoitteita.
- Aluehallintovirastot järjestävät yhdessä Puolustusvoimien kanssa alueellisia maanpuolustuskursseja, joihin osallistuu alueellisten toimijoiden avainhenkilöstöä. Kurssit tarjoavat osallistujille ajankohtaista tietoa ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä eri toimijoiden varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä. Tämä tietoisuus auttaa yhteisöjä valmistautumaan paremmin mahdollisiin kriiseihin. Lisäksi kurssit edistävät yhteistyötä ja verkostoitumista sekä siten vahvistavat myös henkistä kriisinkestävyyttä.
- Aluehallintovirastot järjestävät myös alueellisia valmiusharjoituksia, jotka ovat suurimmalle osalle kunnista lähes ainoa mahdollisuus harjoitella häiriötilanteen hallintaa ja yhteistoimintaa. Harjoitukset kokoavat yhteen eri viranomaiset, yritykset ja yhteisöt ja kehittää niiden yhteistyötä erilaisissa häiriötilanteissa. Harjoittelu tapahtuu yleensä pöytäpeleinä, ja viime vuosina ne ovat painottuneet väestönsuojeluun sekä poikkeusolojen harjoitteluun. LVV

tulee jatkamaan sekä maanpuolustuskurssien että alueellisten valmiusharjoitusten järjestämistä.

- Koska LVV:lle tulee siirtymään nykyinen AVI:n sosiaali- ja terveystoimiala sekä varhaiskasvatus, koulutus ja kulttuuri -toimiala, on LVV:llä merkittävä rooli ennaltaehkäisevässä resilienssityössä ja henkisen kriisikestävyyden rakentamisessa

Työ- ja elinkeinoministeriö

- Valtioneuvosto hyväksyi huoltovarmuuden tavoitepäätöksen ([568/2024](#)) 24.10.2024. Sen lähtökohtana on Suomen muuttunut turvallisuusympäristö, joka heijastuu myös huoltovarmuustoimintaan. Päätös ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien viranomaisille, hyvinvointialueille ja muille sellaisille toimijoille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittämisestä. Tavoitepäätöksessä määritellään huoltovarmuustyön yleiset lähtökohdat, toteuttamisen periaatteet ja kansalliset tavoitteet.
- Huoltovarmuuden tavoitepäätös on strateginen asiakirja, jonka tueksi laaditaan erillinen toimeenpanosuunnitelma. Suunnitelmassa määritellään eri viranomaisten vastuut ja toimenpiteiden tarkempi aikataulu.
- Kansalaisvarautumisen merkitys ja huoltovarmuuden alueellinen ulottuvuus on tunnistettu tavoitepäätöksessä. Päätöksessä todetaan, että omatoiminen varautuminen sekä väestön hyvä turvallisuusosaaminen ovat tärkeä osa varautumista ja huoltovarmuutta, ja ne parantavat yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Kotitalouksien omatoiminen varautuminen antaa viranomaisille liikkumatilaa toimia sekä vapauttaa viranomaisten resursseja tilanteen palauttamiseksi normaaliksi erilaisissa kriisitilanteissa. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista. Päätöksessä korostetaan kotitalouksien kykyä toimia kriisitilanteissa, kansalaistaitoja, mukaan lukien informaatio- ja medialukutaitoja, viestintää sekä järjestöjen roolia.
- Alueason huoltovarmuustoiminnan tavoitteena on, että huoltovarmuuden kannalta kriittiset alueelliset toiminnot on turvattu erityisesti pitkäkestoisissa ja vakavissa häiriötilanteissa eri toimijoiden yhteistyöllä. Alueellisen huoltovarmuustoiminnan päätehtäviä ovat elinkeinoelämän ja viranomaisten jatkuvuudenhallinnan tukeminen ja varautumistoimien yhteensovittaminen, elinkeinoelämän varautumisen yhteistoimintaverkostojen ylläpito ja kehittäminen, alueellinen riskiarviointi huoltovarmuuden näkökulmasta sekä alueellisen huoltovarmuuden jatkuva kehittäminen.
- Valtioneuvosto hyväksyi 16.1.2025 Valtion kotoutumisen edistämishjelman 2024-2027 ⁶. Ohjelma sisältää hallitusohjelman pohjalta asetetut kotoutumisen edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet. Kotoutumispolitiikka perustuu suomen tai ruotsin kielen oppimiseen,

⁶ Kotoutumisen edistämisen ohjelma

työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Suomi on avoin yhteiskunta, joka auttaa ja kannustaa alkuun uudessa yhteiskunnassa. Hallitus varmistaa kotoutumisen mahdollisuuksia lisäämällä maahanmuuttajan omaa vastuuta kotoutumisestaan ja muuttamalla järjestelmää velvoittavaksi. Painopistettä siirretään tulijan oikeuksia painottavasta järjestelmästä tulijan velvollisuuksia ja omaa vastuuta painottavaan järjestelmään.

- Valtioneuvosto hyväksyi 5.9.2024 periaatepäätöksen toimenpideohjelmasta rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi⁷. Toimenpideohjelma sisältää 62 toimenpidettä yhteiskunnallisen ilmapiirin ja väestöryhmien välisten suhteiden parantamiseen, tietoisuuden lisäämiseen sekä erityisesti työelämässä ja koulutuksessa tapahtuvan rasismien ja syrjinnän torjumiseen. Resursseja kohdennetaan myös jo hyviksi havaittujen toimien vahvistamiseen ja laajentamiseen. Toimenpideohjelmalla on neljä keskeistä tavoitetta: yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden purkaminen työmarkkinoilla ja muualla yhteiskunnassa, hyvien väestösuhteiden vahvistaminen, työmarkkinoille pääsyn edistäminen sekä rasismia koskevan tietopohjan vahvistaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimivuus on yhteiskunnan kriisinkestävyydessä hyvin keskeinen osa.
- Lisäksi STM hallinnonalan virastoille ja laitoksilla on tärkeä rooli resilienssissä, kuten esimerkiksi THLllä tartutataudeissa tai STUKlla säteilyyn liittyvissä uhkissa.
- sosiaali- ja terveydenhuollossa alueellista varautumista tuetaan viiden yhteistyö alueen mallilla. Valtakunnallinen tilannekuva luodaan hyvinvointialueiden tiedoista viiden valmiuskeskuksen, THLn ja STMn yhteistyönä. Alueet saavat tilannekuvatietoja valmiuskeskusten kautta.
- Valmiussuunnittelua ohjataan viiden alueen mallilla perustuen yhtenäisiin perusteisiin. Alueiden erityispiirteet huomioidaan.
- Kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti yhteistyö ja harjoittelu muiden hallinnonalojen kanssa toteutetaan hyvinvointialueiden, yhteistyöalueiden ja valtakunnallisella tasolla.
- Varautumisen säädöspohjaa kehitetään, kuten esimerkiksi parhaillaan sosiaali - ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain osalta.

⁷ Toimenpideohjelma rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Kulttuuri- ja kirjastopalvelujen ylläpitäminen sekä kulttuuriperinnön suojelu tukevat tiedollisten oikeuksien toteutumista, henkisen hyvinvoinnin säilyttämistä ja osallisuutta yhteiskuntaan sekä varmistavat oikeuden omaan kulttuuriin. Niiden kautta myös vahvistetaan avoimen ja demokraattisen yhteiskunnan toimintaa ja sananvapautta. Tavoitteena on varmistaa kulttuuripalveluiden toiminta sekä kulttuuriomaisuuden ja arkistotietovarantojen säilyminen kaikissa turvallisuustilanteissa.
- Kulttuuriperinnöllä ja kansalliseen kulttuuriomaisuuteen luettavilla kohteilla on suuri merkitys yksilöiden ja yhteisöjen identiteetin ja itsetunnon säilyttämiselle ja yhteenkuuluvuuden tunteelle. Kulttuuriperintötietovarannot ja muu kulttuuriomaisuus turvaavat kansakunnan muistin, joka ei ole palautettavissa kerran kadottuaan. Kulttuuritoiminta parantaa hyvinvointia sekä tarjoaa mahdollisuuden kokemusten jakamiseen ja vaikeaksi koettujen asioiden ja tunteiden käsittelemiseen. Taiteellisen ja luovan työn ja toiminnan turvaaminen kriisitilanteissa on tärkeää, jotta voidaan mahdollistaa kulttuuripalvelut koko maassa. Mediakasvatuksen keinoin vahvistetaan väestön kriittistä informaatiolukutaitoa ja aktiivista kansalaisuutta ja torjutaan informaatiovaikuttamista.
- Kulttuuri- ja kirjastopalveluiden järjestämisessä kunnilla on keskeinen rooli. Kulttuuripalvelut vahvistavat asukkaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja resilienssiä paikallistasolla. Yleisten kirjastojen roolia tulee varmistaa henkistä kriisinkestävyttä vahvistavana ja ylläpitävänä toimintana. Kriisin keskellä kirjastot tarjoavat pääsyn aineistoihin ja informaatioon ja asukkailla on mahdollisuus käyttää tietokoneita ja verkkoyhteyksiä. Kirjastot edistävät yhteisöllisyyden tunnetta ja paikallista identiteettiä tarjoamalla tiloja kokoontumisille, tapahtumille tai sosiaaliselle vuorovaikutukselle. Kirjastojen vakaan aukiolon merkitys voi muodostua tärkeäksi eri kriisitilanteissa.
- Kulttuuriperintö ja -palvelut tarjoavat mahdollisuuksia identiteettien rakentamiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen, mikä tukee yhteiskunnan resilienssiä, keskinäistä ymmärrystä ja luottamusta. Kuvaavaa on, että NATO:n 5. artikla tunnetaan ”muskettisoturiartiklana”: ilman kirjallisuutta ja kulttuuriperintöä puhuisimme vain hallinnon, emme ihmisten kieltä. Resilienssin ja demokratian vahvistamiseksi tulee huolehtia kulttuurin monimuotoisuudesta yli kielirajojen.
- Muuttuvassa media- ja turvallisuusympäristössä medialukutaidon merkitys on keskeinen sekä ihmisten henkilökohtaisen hyvinvoinnin että kansallisen resilienssin, turvallisuuden ja demokratiakehityksen kannalta. Kriittinen medialukutaito, digitaaliset perustaidot, muu yleissivistävä kulttuurityö ja koulutus auttavat tunnistamaan valeuutisia ja disinformaatiota sekä torjumaan informaatiovaikuttamista.⁸

⁸ Kulttuuripoliittinen selonteko

- Koulujen merkitys hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisessa on merkittävä. Koko maan kattavaa peruskoulujen verkkoa hyödynnetään paikallisen yhteisön vahvistamisessa ja osallisuuden tukemisessa. Koulut tarjoavat ainutlaatuisen mahdollisuuden asuinalueiden yhteisenä kokoontumisen tilana ja sosiaalisen vuorovaikutuksen alustana toimimiseen. Koulurakennusten potentiaalia hyödynnetään sekä palveluiden yhdistämiseen koulun yhteyteen (mm. kirjastot) oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi että koulupäivän ulkopuolella koko yhteisön toimintatilana. Kouluilla on suuri rooli myös demokratiakasvatuksessa. Tätä tehtävää tulisi vahvistaa, sillä se ei toteudu vielä systemaattisesti kaikissa kouluissa.
- Nuorten hyvinvoinnin tukeminen on monialainen asia. Ministeriöiden, kuntien, hyvinvointialueiden ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteistyö keskeistä. Käytännön keinoina ovat laadukkaat koulutus- ja opiskelupolut sekä kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön palvelut.
- Nuorisotyö ja kansalaistoiminta tarjoavat kansalaisille ihmisten läsnäoloa, nuorille erityisesti aikuisten ja vertaisten läsnäoloa. Ne luovat turvallisia toimintaympäristöjä ja mielekkäitä ja merkityksellisiä yhteisöllisiä toimintavaihtoehtoja, ylläpitävät ja vahvistavat kansalaisten voimavaroja sekä tietoja, taitoja ja valmiutta osallistua lähiyhteisöissä ja yhteiskunnassa. Lisäksi ne edistävät valmiuksia kohdata kriisitilanteita sekä tukevat niiden käsittelyssä ja selviytymisessä. Perinteisten toimintamallien rinnalla toteutetaan myös liikkuvia ja jalkautuvia työtapoja sekä digitaalisia työmuotoja.

Maa- ja metsätalousministeriö

- Elintarvike- ja päivittäistavarahuollon turvaaminen on MMM:n hallinnonalan päävastuulla oleva strateginen tehtävä. Tehtävän muut vastuuministeriöt ovat TEM, STM, UM, VM. Ministeriön tehtävänä on johtaa, valvoa ja yhteensovittaa elintarvike- ja päivittäistavarahuollon turvaamiseen liittyvää varautumista, erityisesti alkutuotannon osalta, päivittäistavarahuolto kuuluu TEM:n vastuualueeseen. Elintarvike- ja päivittäistavarahuollon toimivuus pitää kyetä varmistamaan myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
- MMM on asettanut alkutuotannon varautumistyöryhmän tukemaan ja kehittämään alueellisten valmiusryhmien varautumistoimintaa. Samalla varmistetaan tiedonkulku eri toimijoiden välillä sekä vahvistetaan ministeriön yhteensovittamistehtävää alkutuotannon varautumisessa.
- Tulva- ja kuivuusriskien hallinta on MMM:n vastuulla oleva strateginen tehtävä, jonka tavoitteena on vähentää tulvia, ehkäistä ja lieventää tulvista ja kuivakausista aiheutuvia menetyksiä sekä edistää varautumista. Ilmastonmuutoksen myötä äärenevät sääolot lisääntyvät, minkä vuoksi mm. pitkiin kuivuusjaksoihin on varauduttava. Tämä on huomioitu lisäämällä kuivuusriskien hallinta strategisiin tehtäviin, joilla yhteiskunnan toimivuus varmistetaan.
- Ilmastonmuutos muuttaa Suomen metsiä. Pitenevä ja lämpenevä kasvukausi ja ilman lisääntynyt hiilidioksidipitoisuus voivat parantaa puiden kasvuolosuhteita. Lämpötilan kohoamisen lisäksi ilmastonmuutoksen ennustetaan lisäävän sadantaa ja toisaalta myös kuivuutta ja muita sään ääri-ilmiöitä. Nämä lisäävät talousmetsien puustolle aiheutuvia

riskejä. Tilanne vaatii entistä parempaa varautumista sekä metsähallinnolta, metsänomistajilta että kaikilta Suomen metsäsektorin toimijoilta. Jotta metsiemme puuston kasvu- ja hiilensidontakyky säilyy, metsänhoitotapoja on muutettava ja huomioitava lisääntyvät tuhoriskit ennakoivasti. Tuhotilanteisiin on reagoitava ripeästi, jotta laajoilta seuraustuhoilta välttyttäisiin ja puusto elpyisi tuhosta mahdollisimman hyvin. Maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus ja Suomen metsäkeskus ovat yhteistyössä valmistelleet uutta kansallista metsätuho-varautumissuunnitelmaa. Suunnitelmassa määritellään merkittävimmät talousmetsien tuhonaiheuttajat, varautumistoimet sekä eri tahojen vastuut.

- Luke on laatinut MMM:n pyynnöstä raportin kalatalouden huoltovarmuuden nykytilasta⁹ ja sen kehittämistarpeista.
- Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (24.10.2024) linjaa kalatalouden osalta seuraavaa: ”Selvitetään ja toteutetaan kriittisimmät kalatalouden huoltovarmuutta tukevat toimenpiteet, kuten alkutuotannon varmuusvarastointitarve vesiviljelyn kriittisten tuotantopanosten osalta (erityisesti rehut, lääkkeet ja rokotteet). Selvitetään, miten normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa voidaan turvata kalan saatavuus jalostusyriyksille.”
- Alueellinen varautuminen otettu huomioon ELY-tulosohjauksessa, jossa yhtenä tavoitteena on vahvistaa alueen huoltovarmuutta ja varautumista häiriötilanteisiin sekä parantaa kestävyyttä häiriötilanteissa. Jokainen ELY-keskus on kirjannut tehtäviä, jotka tukevat tavoitteen saavuttamista. Alueelliset valmiusryhmät suunnittelevat ja toteuttavat alkutuotannon varautumistoimia sekä ovat mukana suunnittelemassa viljelijöille ja maaseutuelinkeinoviranomaisille suunnattuja varautumiskoulutuksia ja -harjoituksia. ELY-keskukset rahoittavat hankkeita, joilla tuetaan varautumista.
- Valtakunnallisten [Maaseutubarometri-tutkimusten](#) pohjalta fyysinen ja henkinen terveys, turvallisuuden tunne ja hyvä taloudellinen toimeentulo kuuluvat hyvän elämän kokemuksen tärkeimpiin ulottuvuuksiin. Turvalliseen arkeen sisältyy peruspalveluiden helppo saatavuus, läheisistä, ystävistä ja naapureista koostuva arjen turvaverkosto sekä muiden arjen palveluiden helppo saatavuus. Kokemus peruspalveluiden saatavuudesta on heikentynyt kaikilla aluetyypeillä, voimakkaimmin kaupungin läheisellä maaseudulla (vrt. Sentimentti 2023) ja ydinmaaseudulla, joilla kokemus elämän oikeudenmukaisuudessa on myös eniten heikentynyt. Kokemus siitä, että voi vaikuttaa arkielämänsä sujuvuuteen heikentynyt erityisesti harvaan asutulla maaseudulle (Vihinen ym. 2023), missä omaehtoisen varautumisen aste on korkeinta (Sentimentti 2023).
- Sisäministeriön [Sentimentti-tutkimus](#) (2023) myös valottaa turvallisuuden tunteen alueellisia eroja, heikointa se on maaseudun paikalliskeskuksissa ja korkeinta kaupunkien kehysalueilla, mutta myös harvaan asutulla maaseudulla. On tunnistettava, että tällä hetkellä käynnissä olevat useat palveluverkkomuutokset vaikuttavat kielteisesti maaseutualueiden ja kylien arjen sujuvuuteen, mikäli maaseutualueiden vaikutuksia ja toimintaympäristöön toimivia ratkaisuja ei ennakoivasti, suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti kehitetä sektorit ylittävästi. Eri

⁹ https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/555218/luke-luobio_71_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y

palveluverkkomuutosten kerrannaisvaikutuksia maaseutualueilla vahvistavat (tai lieventävät) kulkemisen sekä digitaalisen saavutettavuuden reunaehdot – niiden puuttuminen tai rajallisuus. Huomioitavaa on, että monen haasteen ratkomiseen ja ratkaisujen kehittämiseen on haettavissa rahoitusta EU:n maaseuturahastosta.

- MMM hallinnonalan CAP-suunnitelman maaseuturahaston rahoituksella ja toimenpiteillä edistetään sekä MMM hallinnonalan että muiden hallinnonalojen tavoitteita.
- Turvallisuuteen, varautumiseen ja muutoskestävyyden vahvistaminen on vahvasti läsnä CAP-suunnitelman mukaisissa EU:n maaseuturahastosta rahoitetuissa alueellisissa maaseudun kehittämishankkeissa. Paikallisen ja alueellisen resilienssin vahvistamista toteutetaan tiedonvälityshankkeina, maaseudun palvelujen ja toimintaympäristön kehittämisen yhteistyöhankkeina sekä investointeina sekä älykkäät kylät -yhteistyöhankkeina, joista viimeinen on yleisin (107 hanketta). Paikallisen muutoskestävyyden (resilienssin) ja turvallisuuden vahvistamista on rahoitettu yli 10 miljoonalla eurolla (EU ja kansallinen rahoitus) 2023-2025 (alkuvuosi).¹⁰
- Kansalaisten digisyrjäytymisen ehkäisyyn ja vähentämiseen löytyy myös keinoja maaseuturahastosta sekä alueellisen Leader-toiminnasta. Esimerkillistä sektorit ylittävää työtä on toteutettu Pohjois-Savossa ja mahdollisuuksia on tunnistettu myös muilla alueilla. Esimerkillisenä hankkeena on toiminut Henkkarit kaikille-kampanja. Alueellisesti on merkittäviä mahdollisuuksia vahvistaa maantieteellisesti ja digi- sekä liikennepalveluyhteyksien osalta haavoittuvassa tilanteessa olevien kansalaisten digikansalaisuutta ja -osaamista sekä katkaista digisyrjäytymisen kierrettä.
- Maahanmuuttajien ja monikulttuurisuuden sekä kv-osaamisen edistämisessä on useita alueellisia rahoitusmahdollisuuksia maaseuturahastosta. Keskeistä on tunnistaa yhteisöllisyyden ja vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan sekä sektorit ylittävän kumppanuuden merkityksen monikulttuurisuuden ja kv-osaamisen edistämiseksi. Useilla Leader-ryhmillä on omia kansainvälistä yhteistyötä ja osaamista edistäviä hankkeita.
- Asutut ja aktiiviset maaseutu- ja saaristoalueet tukevat Suomen turvallisuutta. Paikallisten asukkaiden rooli oman alueensa tuntijoina poikkeusaikoina on tärkeä, jopa korvaamaton. Elävistä maaseutu- ja saaristoalueista on koottu [tietopaketti, joka on saatavilla maaseutupolitiikan sivuilta](#). Maaseutu- ja saaristoalueet toimivat monelta osin toisin kuin kaupungit, jolloin myös valmistelu, päätökset ja politiikka vaikuttavat erilaisilla alueilla eri tavoin, siksi on myös alueellisen resilienssin näkökulmasta syytä [arvioida alueellisen päätöksenteon vaikutuksia maaseutuun](#).

• ¹⁰ Älykkäät kylät -yhteistyöhankkeiden tuomia mahdollisuuksia yhteiskunnallisten ja paikallisesti vaikuttavien haasteiden ratkaisemiseksi on tähän saakka hyödynnetty eniten Kaakkois-Suomessa (13), Keski-Suomessa ja Satakunnassa (12) sekä Lapissa (9). Turvallisuuteen kiinteästi linkittyviä hankkeita on rahoitettu eniten Hämeen (7 kpl), Etelä-Savon (5 kpl), Pohjois-Karjalan (4 kpl) ja Lapin (4 kpl) ELY-keskusalueilla. Rahoituksen myöntäjinä ovat ELY-keskukset sekä Leader-ryhmät. Hankkeet vaikuttavat sekä paikallisesti että alueellisesti.

- MMM:n osoittamalla valtionavustuksella valtakunnalliseen kylätoimintaan on sen kattojärjestönä toimiva Suomen Kylät ry perustanut Turvallisuusjaoston, jonka tavoitteena on selkeyttää kylien ja paikallisten yhteisöjen roolia turvallisuustoimijoina sekä lisätä yhteistyötä eri toimijoiden välillä kyläturvallisuuden vahvistamiseksi.
- Maaseutupoliittisen selonteon valmistelua raamittaa kokonaisturvallisuus ja siihen kiinteästi kytkeytyvä hyvinvointi. Tavoitteena on, että selonteko antaa poikkihallinnollisia kehittämissuosituksia, jonka pohjalta voidaan vahvistaa paikallista ja alueellista muutoskestävyyttä erilaisissa toimintaympäristöissä. Selonteko tukee ja täydentää muita kansallisia strategioita ja ohjelmia ja myös tukee aluekehittämislain tavoitetta alueiden sisäisten kehityserojen vähentämisestä (2021/756 1 luvun 2 §:n 4.mom).
- [Suomen saaristoalueiden tilannekuvan 2024](#) mukaan saaristolaisten perinteinen luonnon ehdoilla tapahtuva elämäntapa edistää kokonaisturvallisuutta. Omavaraisuus, omatoimisuus, monitaituruus, varautuminen ja naapuriapu tekevät saaristolaisista korkean häiriön- ja kriisinsietokyvyn omaavia kansalaisia. Tällainen elämäntapa on myös keskeinen osa saariston elävää kulttuuriperintöä. Monipaikkaisuuden ja matkailun myötä vähenevään vakituiseen väestöön kohdistuu runsaasti odotuksia, sillä saaristoalueilla harrastukset, paikallinen kehittämistoiminta sekä osittain myös pelastustoiminta perustuvat pitkälti vakituisten asukkaiden vapaaehtoiseen toimintaan.
- Saaristoasiain neuvottelukunta on käynnistämässä selvitystä varavirtalähteiden hyödyntämisestä viestintäverkkojen sähkönsaannin turvaamiseksi saaristossa sekä kyläradioverkon laajuudesta ja viranomais- ja kansalaisviestinnän rajapinnoista.
- Ampumaradoilla on maanpuolustus -näkökulman lisäksi merkitystä alueellisessa varautumisessa ja harrastustoiminnassa. MMM esittää, että maakuntien liitot päivittävät ampumaratalain 12§ mukaiset kehittämissuunnitelmat (SM päävastuussa) hallitusohjelman 1000 ampumaradan tavoitteeseen pääsemiseksi. Suunnitelman perusteella maakuntakaavoituksessa tulisi merkitä maakuntakaavan maakunnalliset ampumaurheilukeskukset ja jokaiseen kuntaan vähintään yksi rata.

Ympäristöministeriö

- Alueellisella resilienssillä on selkeä kytkeä alueidenkäyttöön ja sen suunnitteluun. Näitä kokonaisturvallisuuteen liittyviä näkökohtia on huomioitu alueidenkäyttölaisissa ja valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa alueidenkäytön suunnittelua ohjaavina vaatimuksina. Parhaillaan uudistetaan alueidenkäyttölakia ja arvioidaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ajantasaisuutta ja tarkistamistarpeita. Näissä uudistuksissa huomioidaan entistä vahvemmin kokonaisturvallisuuden ja kriisinkestävyyden näkökulmat osana muuttuvaa toimintaympäristöä.
- Henkisen kriisinkestävyyden rakentaminen ja ylläpitäminen vaativat pitkäjänteistä alueidenkäytön suunnittelua. Tämä voi tarkoittaa kestävien ja joustavien yhdyskuntien ja yhteisöjen sekä infrastruktuurin kehittämistä, jotka pystyvät mukautumaan muuttuviin olosuhteisiin ja tukemaan ihmisiä kriisien aikana. Alueidenkäytön suunnittelulla on merkittävä rooli kriisivalmiuden parantamisessa, yhteisön tukemisessa, turvallisuuden lisäämisessä ja

toipumismahdollisuuksien tarjoamisessa. Suunnittelussa voidaan ottaa huomioon tilojen ja infrastruktuurin kestävyys erilaisissa kriisitilanteissa, kuten luonnonkatastrofeissa tai ihmisen aiheuttamissa häiriöissä. Vahva yhteisöllisyys lisää yhteisön kykyä tukea toisiaan kriisitilanteissa, ja tätä voidaan edistää esimerkiksi julkisten tilojen ja viheralueiden suunnittelulla, jotka kannustavat sosiaalisten verkostojen luomiseen.

- Turvallisuutta voidaan parantaa suunnittelemalla turvallisia kulkureittejä, valaistusta ja valvontaa, jotka lisäävät ihmisten turvallisuuden tunnetta. Lisäksi suunnittelussa voidaan huomioida paikkoja, jotka tarjoavat mahdollisuuksia toipumiseen ja henkiseen hyvinvointiin, kuten viheralueet, urheilu- ja liikuntapaikat sekä kulttuuritilat.

Maakunnan liitot

- Maakuntaliittojen aluekehitystehtävä on mandaatti, jolla se tekee maakunnan yleistä kehittämistä, valmistelee ja vastaa aluekehitysrahoituksen välineiden hyödyntämisestä ja päätöksenteosta sekä toimeenpanee ja aktivoi maakuntaohjelmaa ja vastaa maakuntakaavoituksesta.
- Maakuntien vahvuutena on alueellisten toimijoiden tunteminen ja tunnistaminen ja yhteisteisten rajapintojen tunnustaminen. Hyvänä esimerkkinä kulttuuritoiminta, kulttuuriomaisuuden suojelu maakuntakaavoituksen keinoin, maakunnan liiton tuki kulttuuripalvelujen vahvistamiselle hankkeiden kautta, sekä maakunnan ja eri toimialojen kuten matkailun yhteistyö.
- Alueellinen resilienssi ja henkinen kriisinkestävyys ovat teemoina yhteensopivia maakuntaliittojen kokonaisvaltaiseen ja pitkäjänteiseen kehittämistyöhön maakuntaohjelmatyön kautta. Kuntien toimintojen ja yhteistyön merkittävyys on tunnistettu ja se pohjautuu molemminpuoliselle dialogille ja erityistarpeiden tunnistamiselle.
- Kuntien toimintojen ja yhteistyön merkittävyys on tunnistettu ja se pohjautuu molemminpuoliselle dialogille ja erityistarpeiden tunnistamiselle. Maakuntien erilaisuus ja kuntien erilaisuus huomioidaan yleisessä kehittämistyössä. Vahva jo olemassa oleva sidosryhmätyö ja viranomaisroolit on alueella tunnistettu ja lisäksi hyvinvointialueiden kanssa strateginen yhteistyö on aloitettu. Vaikka maakuntien liitoilla ei ole kriisikestävyyden tai varautumisen substanssiosaamista, alueellista kuntayhteistyötä tiivistetään ja lisäksi hyvinvointialueiden kanssa strategista yhteistyötä vahvistetaan.

Liitteet 1. Alueellinen resilienssi ja henkinen kriisinkestävyys – panelistien esittely